

My Ondrášek rychtář, Prokop Fegal, toho času purkmistr, a Johánek, konšelé, přísežní a měštěně města Nového Plzně, vyznáváme tiemto listem obecně přede všemi svědčíce, že poctivý muž Mikuláš Hynkovic, nás spoluměštěnín, leže u božie kázni a v těžké nemoci, ačkolivěk jsa nemocen na těle, avšak dobrého rozumu požívaje a při celé paměti jsa, nás k sobě na svědomie přivolav a připrosiv, toto své poslednie rozkázání učinil takúto mérú a také chce, aby po jeho smrti mezi jeho dětmi nižádní svárové ani kteří ústrkové nebyli. Najprve chce, aby všichni jeho dluzi, kterýmiž by spravedlivě komu povinen byl a kteréž jest on popsal, napřed z jeho statku byli dlužníkům dáni a zaplatěni, aby to na jeho duši neostalo. Item odkazuje a dává paní Kačce, ženě své, lán dědiny a čtvrt dědiny za Škvvrňany vedle Cílkovských dědin se vším osením na těch dědinách i se dnem a k tomu rúcho postelnie, na kterémž Mikuláš Hynkovic léhal, a rúcho chodiecie jejie. Item Hynáčkovi, synu svému, odkazuje a dává ten duom i s městiščem, v kterémž Hynáček sedí. Item Jankovi, synu svému odkazuje a dává dvuor svój v předměstie našeho města, řečený Kozinec s měsciščem a k tomu jemu dává puoldruhé čtvrti dědin u kříže vedle dědin Bartle Pšeničky, se vším osením i se dnem a lúkú v Dudlevcích se dnem a třideci kop grošuov, když na dlužnících poručníci budou, aby Jankovi k tomu dvoru, k dědinám a k lúce bylo přidáno. Item panně Machné, dceři své, týž Mikuláš Hynkovic odkázal z svého statku dáti sto kop grošuov, když by byla za muž vdána; a ostatek všecko, což mimo toto rozkázání zuostane, s nábytkem i s jinými věcmi, buď toho mnoho nebo málo, odkazuje Mikulášovi, synu svému najmlažšímu, aby v tom po jeho smrti dědil. Pakli by nynie jmenovaný Mikulášek prve, nežli by k letom došel, s tohoto světa smrtí sšel, tehdy to všecko, v čemž by on Mikulášek po svém otci měl děditi, a mimo to svrchupsané rozkázání což jemu zuostalo, má na Hynáčka a na Janka a na pannu Machnu, doněvadž by pannu zuostala a za muž nebyla vdána pravým rozdielem připadnúti. Též ač by panna Machna nejsúcí ještě vdána, smrtí s tohoto světa sešla, tehdy těch sto kop grošuov jie otcem jejie odkázaných a daných, na svrchupsané Hynka, Janka a Mikuláška, ač by živi všichni tříci zuostali, pravým rozdielem má připadnúti. Kteréhožto všeho svého rozkázání, což v tomto listu od nadepsaného Mikuláše Hynkovic rozkázáno a popsáno jest, učinil svého statku a svého syna Mikuláše najmlažšího mocné poručníky a správce urozeného Hřka z Nebělov, švakra svého, a opatrné Hynáčka a

Janka, syny své, aby všichni tříci společně a jednostajně toho jeho rozkázání spravovali, učinili a vedli, jakož jim toho doufá, ale Hřek, švakr jeho, aby v domu Mikulášovu seděl a hospodářství spravoval a Mikuláška vedle sebe choval a jeho k dobrému vedl a dobrým mravom učil, jakož jemu toho mimo jiné všecky doufá; kterýchžto poručníkuov nižádný člověk přívuzný ani ciezie v tomto poručenství nemá hyndrovati ani jim v tom kterak překážeti, ani kterého zamatkou činiti, než je při tom zuostaviti, což jim jest svěril. Toho všeho na svědomie ku prosbě Mikuláše Hynka nadepsaného pečeti naše s naší volí a vědomím k tomuto jsme listu přivésili, jenž jest dán po božím narozenie čtúc léta tisícieho čtyřstého a třídcátého, tu neděli před svatým Jakubem a Filipem, apoštolov božích.

Z nejst. knihy priv. a závěti f. C. 11.

305.

1430. 5. května.

Kněz Jakub syn Jana řč. Lampa z Nového Plzně ustanoven farářem při kostele sv. Petra v městě Kladruzech.

Emler, Libri confirm. 1421—36. p. 157.

306.

1430. 23. května.

Ondřej Strhla z Přievětic, měštěnín plzeňský, činí poslední pořízení o statku svém.

Já Ondřej Strhla z Přievětic, seděním v Novém Plzni, známo činím zjevně přede všemi tiemto listem, ktož jej uzřie nebo čtuce uslyšie, že znamenav neustavičnosť a netrvalosť světa tohoto, ráže i rozmietaje na své myslí smrtedlnosť, že vždy umřeti, ale nevěda dne ani hodiny smrti, učiniv potaz sám sebú a s dobrými přátely, kterak bych měl svój statek, kterýž mi jest na tomto světě pójčen od pána boha, po své smrti zóstaviti k chvále božie a k polechčenie

ŘEHOŘ MOLER ČINÍ POSLEDNÍ VŮLI A POROUČÍ SYNŮM BERNARDINOVI A VÁCLAVOVI
PO 500 ZLATÝCH A SVÉ ŽENĚ ANNĚ DŮM, SKLEP, SLADOVNU A KLENOTY; KDYBY BERNARDIN CHTĚL STUDOVAT, MÁ MU MATKA DÁVAT 18 HŘIVEN;
DĚDIČNÁ VES ČERTORYJE A PŮL SLUŽÍNA, ÚROKY Z RADNICE PODLE PORUČENSTVÍ WEIGLOVA PATŘÍ MARKÉTĚ, JEHO TCHYNÍ, A PO JEJÍ SMRTI ŘEHOŘOVĚ MANŽELCE A JEHO DĚTEM; K JEHO POZŮSTALOSTI PATŘÍ VES ČECHOVICE, PŮL SLUŽÍNA, DUBANY A SKALIČKA, CELKEM 767 1/2 ZLATÝCH A 20 GROŠŮ ŠÍR. A 70 HŘIVEN; SKLEP (KRÁM?) A SUKNO 500 ZLATÝCH A SLADOVNA 100 ZLATÝCH; DLUŽNÍ POHLEDÁVKY ČINÍ 400 ZLATÝCH; PORUČNÍKY ČINÍ MIKULÁŠE ERLHAUPTA, KMOTRA, A HANUŠKA LINKA

11. února 1466

Státní okresní archiv Olomouc, Archiv města Olomouce, Knihy 1540, f. 195v

Přepis: „*Testamentum Gregorii Moler.*
Anno domini 1466 feria III post Scolastice.
Gregorius Moler učinil jest poručenstvie a svú poslední vuoli, kteréžto svú vlastní rukú popsal v přítomnosti Hanuška Linka, Stanislava Kazemprota, Jakuba konváře a Jana měského písáře, jenž jest z jeho poručenství vypsal i ústně tak seznal. Item najprve vyznal jest, že což má zbožie, má najvíce na všech na Čihovicích 411 zl. a 12 širokých gr. Item na vši Služině polovici 242 1/2 zl. a matka ženy mé má druhú polovici. Item na vši Dubanech 114 zl. a 8 širokých gr. Item na vši Skalička 70 hř. peněz drobných, summa toho činie 767 1/2 hř. den. Item početí sklep a sukna najmen za 500 zl. Item dluhy, kteříž jemu povinovati jsú, za 400 zl. Item sladovni za 100 zl. Z tej sumy svrchupsané poručil synom svým Bernardinovi a Václavovi každému po 500 zl. Item paní Anně, ženě své, poručil duom, sklep sladovní i to všechno, což jest v sklepě i v domě s klenoty i se všiem zbožiem mohovitým i nemohovitým, ničehuož

*31. IV. 1466 den obecný kdo
 omlouvám se vám omlouvám
 mne omlouvám vše což
 kdy mne množí die závist
 když mne množí*

Tiskaném Gregorij moler

*Summo dnu otočteho bylo říkano pořeč
 Scolastice Gregorius molar vyzval
 že poručenství a svou poslední
 vuoli kteréžto svou vlastní rukou
 popsal v přítomnosti Hanuška Linka
 Stanislava Kazemprota, Jakuba konváře
 a Jana měského písáře gen
 žežto poručenství myslal v
 výsme také znal, když napsal své
 maložež což což ma zbožie ma naj
 vize na všech na Čihovicích
 mž vž zlat a vž širokých. O
 tře na všech Čihovicích polovici v
 plně zlat a matka ženy me má
 druhu polovici. O tře na všech Dubanech
 vž zlat a vž širokých. O tře
 na všech Skalička vž zlat
 druhu. Summa toho vyznávám
 žežto zlat vž širokých, a toho
 když a. O tře početí sklep a sukna
 najmen za vž zlat. Item dluhy
 kteříž poručenství myslal v
 tře sladovni za vž*

*Zatím čtvrteční pořečenství poručil
 synom svým Bernardinovi a Va
 clavovi. Početem po vž zlat když
 summa vž zlat vž širokých, a toho
 když a. O tře všechno vž všechno
 vž širokých zbožiem mohovitým
 vž nemohovitým ničehuož novou
 mmagazin. Bez příkazy a naříkání
 bratra měho vřeštěnou vž všechno
 příatel svých vž sice odkládalo tak
 aby ona světem mym diev zdejší
 svrchní zprávou i age chorouka
 až doletě rozumných pakli jambush*

*Omnis neuchonal ženy me težda
 abž matla ženy me dieci me do
 male atak vymla iabz dlezeno
 je paklby jambush oba Omnis
 neuchonal tehda nema dieci
 diez poručiti bez vedomie a mude
 mych pozuznališto. Gregorij zebi
 jambush třetko dieciate Omnis ne
 uchonal tehda abž syrednho na
 druhé společ jambush oba vymly
 težda na mateř, a na Scolasticy
 sum, Gregorij zebi třetka jambush
 kala bude na žem a moře mle
 abž toho spolu jambush Gregorij
 zebi Bernardin chtěl sie rozh
 ve Čihovicích abž jemu matla jeho
 amaž v Čihovicích danala nato
 vyznávam na pomoc jenom brzmen
 pakli si rozh vlastiel tehda abž
 jemu mž nedávala, než abž jeho
 chovala iabz druhé dieci. Item
 vše Čihovice dležna synom svým
 sumom pakl sladovna, čimž na
 Rathauzi, to všechno podle poru
 čenství pana hanuška vysvětlo
 otce jich, panu mohovitýmu matlu
 jich držeti ma, a pořečenství mne
 na dceru gegi manželku jeho Anna
 a najmen zdejší jambush zadruž
 dieci nemají o bernardinu vlastio
 mati, neb tak umluveno je ato
 když jambush mohovitýmu matlu
 vysvětlo vyznávam, pana
 vysvětlo roměřské lomíkach po
 jambush anato manu dneb dobře
 vysvětlo nadru hřebek pargamento
 vysvětlo říkatech jambush vysvětlo
 na vyznávam pořečenství když
 dieci bratra jambush vysvětlo
 i abž což je zlatky jambush vysvětlo
 ato když jambush roměřské lomíkach
 vysvětlo říkatech jambush vysvětlo
 do hřebek vysvětlo říkatech vysvětlo
 abž jemu hanušku zlatku aby
 vysvětlo vysvětlo conductem až zde
 vysvětlo říkatech vysvětlo*

nevynímajice, bez příkazy a naříkání bratra měho Vincencia i všechn pátel svých i sice od každého tak, aby ona dětem mym diev jejich svrchní zprávou a je chovala až do let rozumných. Pakli by pán buoh smrti neuchoval ženy mé, tehda aby matka ženy mé děti mé chovala a tak učinila, jakož dotčeno jest. Pakli by pán buoh obú smrti neuchoval, tehda nemá děti žádnemu poručiti bez vědomie a vuole mych poručníkuov. A jestliže by pán buoh kterého dietěte smrti neuchoval, tehda aby s jednoha na druhého (dědictví) spadlo. Pakli by oba umřeli, tehda na mateř a řevkruši svůj. A jestliže by která škoda se stala budto na

zemí aneb v městě, aby toho spolu škodovali. A jestliže by Bernardinus chtěl sie učiti v koleji, aby jemu matka jeho Anna z Čihovic dávala na to učenie na pomoc 18 hřiven. Pakli by se učiti nechtěl, tehda aby jemu nic nedávala, než aby jeho chovala jako druhé dietě. Item ves Čertoryje dědičná s příslušenstvím, puol Služina, činš na Rathauzi, to všechno podle poručenství pana Hanuše Weigle, otce jich, paní Margretha, matka jich, držeti má a po její smrti má na dceru její, manželku jeho Annu a na jejich děti spadnuti a od toho dievu nemají Bernardina odlučovati, neb tak umluveno jest, a to jest říkatech vysvětlo

veigle v městckých knihách popsáno. A na to mám dvě dobré vuoli na dvě listech
pargamenových. Item k svatému
Mauricziemu na stavenie poručil jest 10 hř.
Item diel bratra svého vypravil jest i také což
jest tetky jeho Barbory, a to jest šíře
v městckých knihách popsáno. Item
k svatému Bernardinu do kuchyně 10 hř.,
a když by umíral, aby jemu hned žaltář čtli

s velikým konduktem a se 30 mšemi. Item
chudým nuzným 10 postavou sukna. Item
10 hř. vikářom do bratrstvie na hrad a tu má
ležeti. Poručníky toho všechno učinil jest
mocně Mikuláše Erlhaupta, kmotra svého,
a Hanuška Linka a doufá jim jako dobrým
lidem, že nad jeho žená a dětmi pravě učinie
a také mateři staré a že jim radni a pomocni
budú v čemž jich potřebovat budú. Actum

tempore Stanislai Škoch, magistri civium,
Schonhanus, Wenceslai Krener, Johannis
Link, consulum ceterorumque juratorum,
sigillatum etc."

Nepublikovdno.

LS

MERKY OLOMOUCKÝCH MĚŠŤANŮ V LETECH 1400–1550

Karel Žurek

Velmi osobitou a zároveň nesmírně zajímavou kapitolu měšťanské heraldiky tvoří značky z lomených a křížených čar, někdy v kombinaci s iniciálami, které se nazývají merky. Jejich název vznikl odvozením z podstatného jména „die Hausmarke“, které v německy mluvících zemích tyto značky obecně označuje.

Merky jsou figurami složenými z čistě geometrických tvarů. Je jistě nesmírně obtížné objektivně posoudit všechny vlivy a podněty, které po staletí jejich vývoj formovaly. Významnou roli nepochyběně hrála magie a mystika a také lze sotva považovat za náhodu, že některé merky mají velmi blízko k astrologickým znakům i astronomickým symbolům a že organizace kamenických hutí a některých bratrstev vědomě obsahovaly principy, interpretované v minulém století i v odborné literatuře bohužel až příliš romanticky. Je velmi obtížné určit, jak se rozšířilo užití merek v našich zemích, ale jako nejpravděpodobnější se nabízí, že tento zvyk si ze své vlasti přineslo německé městské obyvatelstvo. Především pro Moravu pak nelze opomenout ani výrazný vliv Slezska.

Měšťanské znaky, mezi které tyto značky zařazujeme, se u nás poprvé objevují kolem poloviny 14. století, v době, která měšťanskému stavu přinesla první sociální vzestup. Sílící ekonomický vliv a s ním související společenská prestiž, snaha získat privilegované postavení ve městě, to vše doprovázelo i růst sebevědomí, moci, vážnosti a právního uvědomení měšťanů, kteří kupříkladu cestou koupě venkovského statku cílili do řad nižší šlechty a v souvislosti se svou nobilitací získávali šlechtický znak. Ti, jimž se takový vzestup nezdařil a kteří nebyli bez ambicí, položili alespoň svoji značku-merku na štít a použili dalších doprovodných součástí znaku jako klenotu a přikryvadlo, aby i vnějškově připodobnili osobní znak s merkou znakům šlechtickým. Merka tak plnila roli osobního znamení, byla heraldizována.

Ve rané fázi vývoje merky označovaly osobu nebo rod, osobní majetek nebo výrobek. Jedinečná merka byla spojena s konkrétní osobou a přímo zastupovala nositele na pečetích, náhrobcích, portálech či řemeslných výrobcích. Zároveň však mohla označovat vlastníka majetku nebo sloužila jako ochranná známka na zboží. Užití značky bylo motivováno i ryze praktickými potřebami měšťanů.

V 15. století vlastnila převážná část příslušníků měšťanského stavu jednoduché merky, tvořené z lomených a zkřížených čar. Později v 16. století můžeme na značkách sledovat větší podíl písma – osobní znamení tvořila v tomto období vlastní značka kombinovaná s monogramem nositele.

Osobní měšťanská znamení-merky jsou významným, ale doposud neprávem přehlíženým zdrojem historického poznání. Jejich studium a vzájemné srovnávání z hlediska uměleckého, historického ale i časového a teritoriálního, může velkou měrou rozšířit okruh poznatků z oblasti měšťanské heraldiky.

Literatura: Žurek 1992.